

Wątki gospodarcze w edukacji globalnej

ekonomiczna edukacja globalna

Materiał dyskusyjny

na seminarium 27.11.2019 r.

Instytut Globalnej Odpowiedzialności (IGO)

Spis treści

Wprowadzenie.....	1
Kontekst dyskusji.....	2
Miejsce tematyki ekonomicznej w edukacji globalnej.....	3
Pytania do zastanowienia i dyskusji.....	3
Pojęcie ekonomicznej edukacji globalnej.....	3
Pytania do zastanowienia i dyskusji.....	4
Wstępna lista tematów gospodarczych.....	4
Pytania do zastanowienia i dyskusji.....	5
Typy działań ze względu na stopień uwzględnienia wątków ekonomicznych i tematyki globalnej.....	5
Potrzeby osób prowadzących edukację.....	7
Pytania do zastanowienia i dyskusji.....	7
Kryteria jakości.....	8
Pytania do zastanowienia i dyskusji.....	8
Podmioty w Polsce.....	8
Pytania do zastanowienia i dyskusji.....	8
System wsparcia i kierunki rozwoju.....	9
Pytania do zastanowienia i dyskusji.....	9

Wprowadzenie

Niniejszy materiał jest narzędziem pomocniczym do dyskusji w ramach seminarium „Wątki gospodarcze w edukacji globalnej” w dniu 27.11.2019 r. w Warszawie. Celem tego dokumentu jest wniesienie wkładu w identyfikację najważniejszych wątków wartych omówienia przez praktyków i teoretyków edukacji globalnej, które zostaną rozwinięte podczas seminarium – zgodnie z priorytetami, które określą same uczestniczki i uczestnicy dyskusji. Dlatego też zakres, lista omówionych zagadnień oraz ich interpretacja są tylko wstępną propozycją, która powinna ulec weryfikacji podczas dyskusji.

Organizatorzy seminarium wychodzą jednak z założenia, że dyskusja przebiegnie sprawniej, jeśli uczestnicy będą mieli do dyspozycji wstępnie zarysowaną mapę proponowanych zagadnień, do której będą mogli się krytycznie i twórczo odnieść; jedne wątki zostaną pominięte jako zbyt oczywiste lub – wręcz przeciwnie – jako zbyt zaawansowane na obecnym etapie, a inne zostaną wzmocnione i rozwinięte w dyskusji. Możliwe, że pojawią się tematy całkiem nowe, nie przewidziane w tym materiale dyskusyjnym.

Materiał ten proponuje kilka osi dyskusji o ekonomicznej edukacji globalnej i wymienia proponowane pytania do omówienia.

Materiał, ze względu na swój roboczy charakter, zapewne zawiera szereg istotnych pominięć, niedomówień i uproszczeń – za które odpowiedzialni są wyłącznie autorzy. Powinny zostać one usunięte w kolejnej wersji dokumentu.

Kontekst dyskusji

Edukacja globalna w Polsce liczy sobie co najmniej kilkanaście lat i jest już uznanym nurtem kształcenia i wychowania – znanym, opisywanym, praktykowanym i wspieranym przez szerokie grono podmiotów: od organizacji pozarządowych, szkół i uczelni wyższych po instytucje kształcenia nauczycieli, media i organy administracji rządowej i samorządowej. Nie ulega wątpliwości, że grono bardzo doświadczonych edukatorów i edukatorek globalnych liczy co najmniej kilkaset osób, a odbiorcami ich działań na przestrzeni kilkunastu lat były co najmniej setki tysięcy osób, od przedszkolaków aż po seniorów.

Co najmniej od 2011 roku, gdy opublikowany został *Raport z procesu międzysektorowego na temat edukacji globalnej*¹ i podpisane zostało *Porozumienie na rzecz rozwoju edukacji globalnej w Polsce*,² istnieje wspólne – akceptowane przez większość podmiotów – rozumienie celów, zasad i kryteriów jakości edukacji globalnej. Kontynuacją i praktycznym rozwinięciem ww. dokumentów są odbywające się parę razy do roku z inicjatywy Grupy Zagranica spotkania międzysektorowe. Podczas tych spotkań praktycy edukacji globalnej i przedstawiciele instytucji (w tym ministerstw) identyfikują ważne dla edukacji globalnej tematy i formułują postulaty, realizowane następnie w ramach kolejnych przedsięwzięć, takich jak przegląd partnerski materiałów i działań z zakresu edukacji globalnej³ czy też postulaty dotyczące zapisów na temat edukacji globalnej w dokumentach rządowych. Edukacja globalna jest uwzględniona m. in. w *Ustawie o współpracy rozwojowej*⁴, w pierwszym⁵ i drugim⁶ Wieloletnim Programie Współpracy Rozwojowej, czyli głównych dokumentach rządowych odnoszących się do współpracy rozwojowej. Można zatem powiedzieć, że edukacja globalna jest w Polsce dobrze ukonstytuowana.

Przez kolejne lata skala, zakres tematyczny, metody, formy i spektrum podmiotów realizujących edukację globalną bardzo się rozwinęły. Z drugiej strony jednak – w opinii autorów – pojawiły się symptomy pułapki średniego rozwoju, która sprawia, że upowszechnienie wysokiej jakości edukacji globalnej nie jest takie, na jakie można byłoby mieć nadzieję – i wyraźnie zbyt małe w stosunku do potrzeb polskiego społeczeństwa.

Wśród przyczyn takiego stanu rzeczy można wymienić m. in. zbyt niskie środki na edukację globalną, zbyt mały potencjał podmiotów ją prowadzących, zbyt małe zrozumienia dla perspektywy globalnej w polskiej debacie publicznej, w tym przez media. Jednak kolejną z przyczyn może być niewykorzystanie potencjału do rozwijania poszczególnych aspektów edukacji globalnej – w tym aspektu ekonomicznego.

- 1 Por. *Raport z procesu międzysektorowego na temat edukacji globalnej*, Grupa Zagranica, 2011, http://zagranica.org.pl/sites/zagranica.org.pl/files/attachments/Dokumenty/Ministerialne/raport_z_procesu_miedzysektorowego_eg.pdf
- 2 Por. <http://zagranica.org.pl/dzialania/rozwoj-edukacji-globalnej-w-polsce/podpisano-porozumienie-na-rzecz-rozwoju-edukacji>
- 3 Por. *Przegląd partnerski materiałów i działań z zakresu edukacji globalnej*, Grupa Zagranica, <http://zagranica.org.pl/dzialania/edukacja-globalna/przeglad-partnerski-materialow-i-dzialan-z-zakresu-edukacji-globalnej>
- 4 Por. Ustawa o współpracy rozwojowej (tekst ujednolicony), http://polskapomoc.gov.pl/download/files/Dokumenty_i_Publikacje/D20190291L_ogloszony_ustawa_o_wspolpracy_rozwojowej.pdf
- 5 Por. *Wieloletni Program Współpracy Rozwojowej na lata 2012-2015*, s. 12, http://polskapomoc.gov.pl/download/files/dokumenty_publicacje/PW_PL-po_reas.pdf
- 6 Por. *Wieloletni Program Współpracy Rozwojowej na lata 2016-2020*, strony 40-41, http://polskapomoc.gov.pl/download/files/Dokumenty_i_Publikacje/Program_wieloletni_2016-2020/Program_2016-2020.pdf

Skoro udało się nam – edukatorom i edukatorkom globalnym – nagłośnić problem skrajnego ubóstwa na świecie, braku dostępu do wody czy edukacji w krajach globalnego Południa, to dlaczego polskie społeczeństwo wciąż tak mało wie o przyczynach problemów globalnych i dlaczego tak mało dyskutuje się o rozwiązaniach wykraczających poza postulat „więcej pieniędzy na pomoc”. A zatem, może jedną z dróg do bardziej dynamicznego rozwoju edukacji globalnej w Polsce (jakościowego i ilościowego) jest większe zaangażowanie edukatorek w poszczególne aspekty edukacji globalnej? Może kryzys klimatyczny, o którym coraz więcej słyhać, również w naszym kraju, jest okazją do wzmocnienia aspektu środowiskowego edukacji globalnej? Może dyskusje o zadłużeniu frankowiczów, postępowaniu banków, programie 500+ i płacy minimalnej są świetną okazją do dyskusji i wyjaśniania analogicznych problemów w relacjach globalna Północ - globalne Południe?

Miejsce tematyki ekonomicznej w edukacji globalnej

Zgodnie z raportem z porozumienia ws. edukacji globalnej w Polsce⁷:

*Głównym celem edukacji globalnej jest „przygotowanie odbiorców do stawiania czoła wyzwaniom dotyczącym całej ludzkości. Przez współzależności rozumiemy wzajemne powiązania i przenikanie systemów kulturowych, środowiskowych, **ekonomicznych**, społecznych, politycznych i technologicznych”*

*„Do aktualnych wyzwań globalnych zaliczyć można m.in.: (...) budowanie partnerskich relacji **gospodarczych** i społecznych pomiędzy krajami Globalnej Północy i Globalnego Południa”.*

*„Szczególnie istotne w edukacji globalnej jest: tłumaczenie **przyczyn i konsekwencji** opisywanych zjawisk (...), rozumienie świata jako złożonego i dynamicznie zmieniającego się systemu (...)”*

Wynika z tego oczywisty – i w praktyce powszechnie akceptowany – wniosek, że osoby prowadzące edukację globalną powinny być przygotowane do uwzględniania (choćby w podstawowym zakresie) tematyki ekonomicznej, szczególnie poprzez wyjaśnianie przyczyn i konsekwencji zjawisk ekonomicznych objętych edukacją globalną. Przy czym postulat ten nie oznacza, że edukacja globalna powinna ograniczać się do aspektu ekonomicznego, ani tym bardziej przeobrażać się w edukację ekonomiczną. Chodzi jednak o kompetentne uwzględnianie tematyki gospodarczej (w tym wyjaśnianie mechanizmów) za każdym razem, gdy mówimy o przyczynach ubóstwa, nierówności, braku dostępu do szkół, szpitali i wody w ubogich krajach Afryki, Ameryki Łacińskiej i Azji, oraz o związkach tych problemów z nami – na globalnej Północy.

Pytania do zastanowienia i dyskusji

- W jakim stopniu edukacja globalna powinna uwzględniać wątki gospodarcze, obok politycznych, społecznych, kulturowych, środowiskowych i technologicznych? Czy ten stopień można określić?
- W jakim stopniu osoba prowadząca edukację globalną powinna potrafić uwzględniać wątki gospodarcze? Czy zestaw takich kompetencji warto określić?

Pojęcie ekonomicznej edukacji globalnej

Przez aspekt ekonomiczny edukacji globalnej rozumiemy roboczo:

wszelkie treści, które odnoszą się do warunków życia materialnego (np. ubóstwo, głód, nierówności, dostęp do edukacji, ochrony zdrowia, wody i żywności, infrastruktury itd.), **sposobów gospodarowania** (źródła dochodów, warunki pracy i płacy, wyzysk, zadłużenie, handel, produkcję i etyczną konsumpcję, rolę pomocy zagranicznej) **oraz przyczyn i skutków ww. zjawisk**. Zakładamy, że prawie każdy materiał lub projekt z edukacji globalnej może

7 Wytłuszczenia pochodzą od autora.

zawierać wymiar ekonomiczny. Kwestie gospodarcze są – obok społecznych, kulturowych, środowiskowych i politycznych – integralną częścią edukacji globalnej i jej ważnym elementem.

Jednocześnie, na obecnym – wstępnym – etapie dyskusji wymiennie stosujemy terminy:

- ekonomiczna edukacja globalna,
- wątki gospodarcze w edukacji globalnej,
- ekonomiczny aspekt/wymiar edukacji globalnej.

Pytania do zastanowienia i dyskusji

- Czy potrzebne jest rozróżnienie pomiędzy wymienionymi powyżej pojęciami? Dlaczego?
- Czy cechą wyróżniającą wymiar ekonomiczny edukacji globalnej jest odniesienie się do *warunków życia materialnego, sposobów gospodarowania oraz wyjaśniania przyczyn i skutków tych zjawisk?*

Wstępna lista tematów gospodarczych

Aby ułatwić określenie ram tematyki ekonomicznej, przedstawiamy wstępną (bardzo wstępną!) listę przykładowych tematów omawianych w ramach edukacji globalnej, które można nazwać tematyką gospodarczą.

- Ubóstwo – przyczyny, przejawy, konsekwencje
- Głód na świecie – przyczyny, przejawy, konsekwencje
- Globalne nierówności – przyczyny, przejawy, konsekwencje
- Brak dostępu do usług publicznych – przyczyny, przejawy, konsekwencje
  - brak dostępu do edukacji
  - brak dostępu do ochrony zdrowia
  - brak dostępu do infrastruktury
  - itd.
- Brak dostępu do zasobów naturalnych i innych dóbr wspólnych – przyczyny, przejawy, konsekwencje
  - brak dostępu do wody
  - brak dostępu do czystego środowiska naturalnego
  - brak dostępu do ziemi uprawnej, pastwisk, łąsów
- Finansowanie rozwoju i współpracy rozwojowej - przychody krajów Południa pochodzące z zagranicy (w formie pomocy rozwojowej, inwestycji i pożyczek) i pochodzące od obywateli i firm działających w kraju (sprawiedliwe opodatkowanie, cła, regulacje dot. gospodarki itd.) – przyczyny, przejawy, konsekwencje
- Przedsiębiorczość, źródła utrzymania ludzi w krajach Południa – przyczyny, charakterystyka, konsekwencje
- Różne koncepcje rozwoju (w tym m.in. postwzrost/degrowth) – powody, istota, konsekwencje zastosowania każdej z nich
- Mierzenie rozwoju (HDI a PKB, inne mierniki) – przyczyny wyboru danego miernika, istota, konsekwencje zastosowania różnych mierników
- Podatki i ich unikanie przez korporacje w krajach Południa (w tym: raje podatkowe) – przyczyny, przejawy, konsekwencje
- Rola sektora prywatnego we współpracy rozwojowej, partnerstwa publiczno prywatne (PPP) – przyczyny, przejawy, konsekwencje
- Zadłużenie krajów Południa – przyczyny, przejawy, konsekwencje
- niesprawiedliwe reguły handlu międzynarodowego (umowy inwestycyjne i handlowe) – przyczyny, przejawy, konsekwencje
- Nieprzestrzeganie praw ekonomicznych przez korporacje międzynarodowe – przyczyny, przejawy, konsekwencje
- Sprawiedliwy handel – potrzeba, charakterystyka, skutki, perspektywy rozwoju
- Łańcuchy dostaw (produkcji, handlu i konsumpcji) – przyczyny, przejawy, konsekwencje
- Globalny podział na kraje peryferyjne i centralne – przyczyny, przejawy, konsekwencje

- Finansjalizacja – przyczyny, przejawy, konsekwencje
- Międzynarodowe banki rozwojowe i inne instytucje finansowe (ich rola i wpływ na kraje Południa) – przyczyny, przejawy, konsekwencje
- Światowa architektura finansowa – przyczyny, przejawy, konsekwencje
- Gospodarczy aspekt różnych zagadnień, np.
  - migracji
  - zmian klimatycznych
  - rolnictwa
  - urbanizacji
  - deforestacji, desertyfikacji itd.
  - równości płci
  - uregulowania działalności korporacji
  - praw pracowniczych
  - praw człowieka
  - wielokulturowości
  - zmian technologicznych
  - geopolityki i procesów politycznych
  - zrównoważony rozwój – i jego trzy filary: społeczny, ekonomiczny i środowiskowy

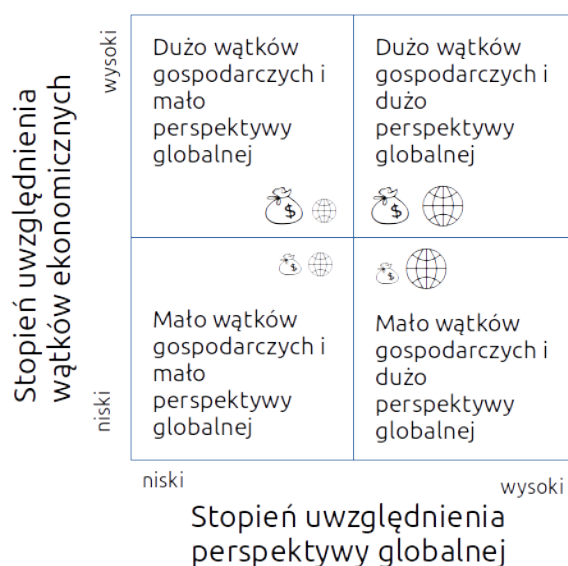
Powyższa lista zapewne wymaga weryfikacji i uzupełnień.

Pytania do zastanowienia i dyskusji

- Jakich tematów/obszarów nie uwzględniono w powyższej liście? Jakie to tematy?
- Niektóre z wymienionych tematów pojawiają się w większości projektów z zakresu edukacji globalnej (np. ubóstwo) a inne są dość rzadkie. Czy oznacza to, że powinny zostać podzielone na różne podkategorie? Czy pomogłoby to w naszej dyskusji?

Typy działań ze względu na stopień uwzględnienia wątków ekonomicznych i tematyki globalnej

Można wyodrębnić cztery typy działań (projektów, materiałów itd.) z edukacji globalnej ze względu na stopień uwzględnienia tematyki globalnej i na stopień uwzględnienia tematyki ekonomicznej.

I. Działania z edukacji globalnej, które w dużym stopniu uwzględniają tematykę globalną i jednocześnie w dużym stopniu uwzględniają tematykę ekonomiczną (prawy górny róg na powyższym rysunku) to np. projekty w całości lub większości poświęcone np.:

- sprawiedliwemu handlowi (łańcuchowi dostaw w handlu pomiędzy globalnym Południem a globalną Północą) lub
- tematyce unikania podatków przez korporacje w krajach Południa lub
- problemowi zadłużenia w krajach globalnego Południa lub
- finansowaniu usług publicznych (edukacji, ochrony zdrowia itd.) w krajach Południa
- itd.

Projekty te w większości poświęcone są wyjaśnianiu zjawisk ekonomicznych (przyczyn problemów, przejawów, rozwiązań) i jednocześnie skupiają się głównie na perspektywie globalnej (czyli relacjach pomiędzy krajami wysoko przemysłowymi a ubogimi).

II. Działania zawierające mało wątków ekonomicznych lecz mocno uwzględniające perspektywę globalną (prawy dolny róg na powyższym rysunku) to np. projekty poświęcone:

- migracjom Północ-Południe lub
- zmianom klimatycznym (w ujęciu globalnym – nie mylić np. z problemem smogu w Polsce) lub
- sytuacji dziewcząt i równości płci na świecie lub
- przybliżeniu podstaw wiedzy o krajach Południa (równomiernie w wymiarach: politycznym, społecznym, gospodarczym, kulturowym, środowiskowym i technologicznym)
- itd.

Projekty te skupiają się na temacie nie-ekonomicznym, lecz dla jego rzetelnego omówienia nie można pominąć wątku ekonomicznego. Na przykład, trudno wytłumaczyć przyczyny zmian klimatycznych lub przyczyny trudności w walce z kryzysem klimatycznym, jeżeli nie uwzględni się wyjaśnień odnoszących się do gospodarki (np. promowany przez firmy model konsumpcji – kto płaci, a kto najbardziej z niego korzysta). Podobnie jest z innymi kwestiami globalnymi, np. ze zjawiskiem migracji Północ-Południe, którego przyczyny trudno wyjaśnić bez uwzględnienia przyczyn ekonomicznych.

III. Działania edukacyjne, które zawierają mało (lub wcale) tematyki gospodarczej, a jednocześnie nie uwzględniają perspektywy globalnej (w lewym dolnym rogu powyższego rysunku). Do takich działań można zaliczyć projekty poświęcone np.:

- dbaniu o przyrodę w Polsce (bez uwzględnienia globalnych zmian klimatycznych) lub
- przeciwdziałaniu zaśmiecaniu lasów w Polsce (bez szerszego uwzględnienia problemu deforestacji na świecie i skutków dla ludzi w krajach Południa) lub
- etycznej konsumpcji w ujęciu krajowym (bez wyjaśniania związków z globalnym Południem) lub
- ochronie praw dziecka w Polsce
- itd.

Pomimo, że takie działania mogą być bardzo pożyteczne, trudno sklasyfikować je jako edukację globalną. Nie spełniają one definicji edukacji globalnej, choć w wielu przypadkach mogą sprzyjać edukacji globalnej, być do niej przygotowaniem lub być „sojusznikiem” edukacji globalnej.

IV. Edukacja, która w wysokim stopniu odnosi się do tematyki ekonomicznej, a jednocześnie w niktym zakresie uwzględnia wzajemne zależności pomiędzy Polską czy Europą z krajami globalnego Południa (w lewym górnym rogu na powyższym rysunku). Działania takie poświęcone są np.:

- edukacji ekonomicznej lub
- nauce przedsiębiorczości lub
- edukacji o społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR) w Polsce (bez uwzględnienia współzależności pomiędzy firmami z Północy a społeczeństwami w krajach Południa) lub
- edukacji w zakresie giełdy papierów wartościowych, oszczędzania, bankowości, finansów publicznych itd.

Działania takie, ze względu na brak związku z krajami globalnego Południa, nie mieszczą się w definicji edukacji globalnej. Jest to szczególnie istotna sprawa, gdy rozmawiamy o wątkach

gospodarczych w edukacji globalnej – bo pomoże nam w doprecyzowaniu czym jest, a czym nie jest ekonomiczna edukacja globalna.

Z powyższych opisów wynika pośrednio, czym ekonomiczna edukacja globalna jest, a czym nie jest. Jest: uwzględnianiem wątków gospodarczych w ramach prowadzenia edukacji globalnej jako równie ważnego co pozostałe wątki – polityczne, społeczne, kulturalne, środowiskowe i technologiczne. Nie jest: czystą edukacją ekonomiczną, edukacją wyłącznie pro-społeczną, na rzecz przedsiębiorczości itd. (bez uwzględnienia wymiaru globalnego).

Potrzeby osób prowadzących edukację

Prowadzenie edukacji uwzględniającej tematykę gospodarczą wymaga określonych kompetencji ze strony edukatorów i edukatorek.

Raport z procesu międzysektorowego stanowi, że;

Szczególnie istotne w edukacji globalnej jest:

- *tłumaczenie przyczyn i konsekwencji opisywanych zjawisk,*
- *przedstawianie perspektywy Globalnego Południa,*
- *rozumienie świata jako złożonego i dynamicznie zmieniającego się systemu,*
- *kształtowanie krytycznego myślenia i zmianę postaw,*
- *przetamywanie istniejących stereotypów i uprzedzeń,*
- *ukazywanie wpływu jednostki na globalne procesy i wpływu globalnych procesów na jednostkę.*

A zatem do zakresu tych kompetencji omawiającej wątki gospodarcze należy umiejętność:

- wyjaśniania przyczyn, wyjaśniania mechanizmów gospodarczych
- omawiania konsekwencji
- przedstawiania perspektywy globalnego Południa w tematyce gospodarczej
- uwzględniania dynamiki i złożoności mechanizmów
- uruchamiania krytycyzmu odbiorców i zmiany ich postaw
- pokonywania stereotypów dotyczących spraw gospodarczych
- ukazywania powiązań jednostki z globalnymi procesami gospodarczymi

Oprócz kompetencji, edukatorzy i edukatorki, potrzebują zapewne:

- materiałów edukacyjnych
- dostępu do dobrych praktyk
- systemu wsparcia w doskonaleniu
- partnerskiej oceny wspierającej w podwyższaniu kompetencji (np. w formie przeglądu partnerskiego projektów i materiałów)

Pytania do zastanowienia i dyskusji

- Jak należy określić zestaw niezbędnych kompetencji każdej osoby prowadzącej ekonomiczną edukację globalną? Czy zaproponowana powyższa lista wymaga weryfikacji lub uzupełnień?
- W jakim stopniu edukatorzy i edukatorki globalne są w stanie zdobyć ww. kompetencje?
- Co służyłoby rozwijaniu kompetencji polskich edukatorów i edukatorek globalnych w zakresie tematyki ekonomicznej?
- Jaką rolę odgrywa fakt, że większość osób prowadzących edukację globalną nie jest ekonomistami? Co możemy zrobić, aby odczarować ekonomię jako dziedzinę wyłącznie dla ekspertów?
- Jak może przejawiać się *kształtowanie krytycznego myślenia* przy omawianiu tematyki gospodarczej w ramach edukacji globalnej? W jakim stopniu stać nas na krytyczne myślenie? Co mogłoby nam w tym pomóc?
- Jakie inne bariery napotykają polscy edukatorzy globalni we wdrażaniu wątków ekonomicznych? Co może pomóc w pokonaniu tych barier? Czy potrzebujemy mocniej pochylić się nad analizą tych barier i potencjalnych rozwiązań?

- Jakie jeszcze potrzeby mają osoby prowadzące edukację globalną, które chcą włączyć wątki gospodarcze do swojej pracy?
- Czy istnieją specyficzne potrzeby finansowe organizacji, instytucji, szkół pragnących rozwijać tematykę ekonomiczną w swoich działaniach z edukacji globalnej?

Kryteria jakości

Dążąc do zapewnienia wysokiej jakości ekonomicznej edukacji globalnej, należałoby ustalić jej kryteria. Nie ulega wątpliwości, że w trakcie omawiania wątków gospodarczych należy spełniać te same kryteria jakości, które zostały ustalone dla całej edukacji globalnej w raporcie z procesu międzysektorowego. Co więcej, wiemy, że samo uwzględnianie wymiaru ekonomicznego omawianych zagadnień jest już samo w sobie także elementem zapewniania kompletności edukacji globalnej.

Jednakże mogą istnieć kryteria jakości odnoszące się bezpośrednio, specyficznie do zagadnień ekonomicznych w edukacji globalnej.

Pytania do zastanowienia i dyskusji

- Jakie kryteria jakości ekonomicznej edukacji globalnej należałoby określić? Jak je nazwać? Kto powinien wykonać tę pracę? Kiedy?
- Jak należałoby wspierać przestrzeganie kryteriów jakości ekonomicznej edukacji globalnej?

Podmioty w Polsce

Jeśli zgodzilibyśmy się, iż uwzględnianie ekonomicznego wymiaru edukacji globalnej jest jej koniecznym elementem, możemy stwierdzić, że wszystkie podmioty prowadzące edukację globalną prowadzą (lub powinny prowadzić) ekonomiczną edukację globalną. Jednak (uwzględniając przestawioną wcześniej w tym dokumencie typologię działań ze względu na stopień uwzględnienia wątków ekonomicznych i tematyki globalnej), na pewno można wyróżnić podmioty, które już prowadzą ekonomiczną edukację globalną w szerokim zakresie, takie, które potencjalnie chciałyby ją prowadzić, ale z różnych powodów tego nie robią, oraz te, które tematykę ekonomiczną świadomie lub nieświadomie pomijają lub wręcz odrzucają jako nieistotną.

Pytania do zastanowienia i dyskusji

- Czy byłaby przydatna lista podmiotów prowadzących ekonomiczną edukację globalną lub projektów z tego zakresu? Do czego taka lista mogłaby się przydać? Czy należałoby na takiej liście pogrupować podmioty ze względu na stopień zaawansowania lub ze względu na potrzeby?
- Jak możemy ułatwić wzajemne wspieranie się różnych podmiotów w podwyższaniu jakości ekonomicznej edukacji globalnej?
- Czy istnieją istotne różnice w charakterystyce projektów z ekonomicznej edukacji globalnej lub w potrzebach pomiędzy:
  - organizacjami a szkołami?
  - trenerami edukacji globalnej w organizacjach pozarządowych a nauczycielami?
- Czy byłaby przydatna lista podmiotów, które jeszcze nie włączają perspektywy globalnej, ale prowadzą już edukację ekonomiczną? Do czego służyłaby nam taka lista?

System wsparcia i kierunki rozwoju

Ostatnim tematem do omówienia jest ewentualna potrzeba stworzenia w Polsce systemu wsparcia dla ekonomicznej edukacji globalnej i proponowanych jej kierunków rozwoju.

Pytania do zastanowienia i dyskusji

- Jak taki system wsparcia sobie wyobrażamy? Co jest najbardziej lub najpilniej potrzebne?
- Kto może zaangażować się w tworzenie takiego systemu wsparcia dla ekonomicznej edukacji globalnej w Polsce?
- Czy a jeśli tak to w jaki sposób stworzyć platformę współpracy między podmiotami realizującymi edukację globalną i edukację ekonomiczną?